

Müellif: Ahmet Hamdi Akseki

Dergi: Sebîlürreşâd

Tarih: 11 Şaban 1330

Üçüncü fırka da diyordu ki: Ecrâm- ı ulviyye ve onun bulunduğu heyet kıdem-i şahsiyye ile kadîm olduğu gibi silsile-i hayvânât ile nebâtât da kıdem-i nev'iyye ile kadîmdir fakat büzûr-ı nebâtiyye ve cerâsîm-i hayvâniyyenin cüz'iyâtından hiçbir şey kadîm değildir. Ancak her bir cürsûme ile büzûr bir kalıp menzilesidir ki diğer cürsûme ile büzûrdan o kalıba müşâkil olanlar onda tekevvün ederler.

Diğerlerinin kavilleri gibi bunların da zâhib olduğu bu nazariye pek muhâkemesiz, binâenaleyh bedîhiyyu'l-butlândır. Çünkü bu davânın sıhhatine kâil olmak için mutlakâ müşâhedâta göz yummak, kânun-ı tabîattan gâfil olmak lâzımdır. Zîrâ dâimâ gözümüzün önünde duran bir hakîkattir ki: Hilkati nâkıs olan hayvânâtın pek çoklarından, tâmmü'l-hilka hayvânât tevellüd eylediği gibi hilkati tâm olan bir hayvandan da aslına muhâlif olarak nâkısü'l-hilka veyâhut zâidü'l-hilka hayvanlar meydâna geliyor. İşte silsile-i hayvânât üzerinde cârî olan şu hâl bunların davâ-yı bâtıllarının sehâfetini tamâmıyla ortaya koymaktadır.

Bunlardan bir cemâat de şu yolda beyân-ı mütâlaada bulundular: Envâ'-ı hayvânât ile nebâtât, hâlât-ı muhtelifede dönüp dururlar; mürûr-ı zamân, tekerrür-i eyyâm ile muhtelif sûretler aldılar, en sonra meşhûdumuz olan suver ve hey'ete vâsıl oldular. Bu re'y-i bâtıla kâil olanların evveli meşhûr Epikür'dür. Bunun zu'm-ı fâsidine göre insanlar geçirmiş oldukları etvârın bazılarında vahşî hayvanlar gibi vücûdunun her tarafı kıllar ile mestûr imiş fakat insanlar dâimâ buldukları tavırdan tavr-ı âhara intikâl ederek tedricî bir sûrette tekâmül ede ede şu görülen sûret-i hasene ve halk-ı kavîme vâsıl olmuşlar; bunlara göre sûretin bir hâlden diğer hâle tebeddülüne, nev'in terakkîsine illet, mürûr-ı zamândır.

Fakat bunlar mürûr-ı zamânın bu sûretle illet olabilmesine dâir ne bir delîl getirebiliyorlar ne de burhân üzerine istinâd ediyorlar; yalnız bir davâdır gidiyor. Bu mezhebin de zamânımızdaki mâdiyyûn mezhebinden başka bir şey olmadığı tezâhür ediyor. Hatta bunun mezhebine, efkârına zamânımız mütefekkirleri şâyân-ı ehemmiyet bir şey bile ilâve

edemiyorlar.

Kıdem-i envâ'a kâil olmak epeyce bir zamâna kadar devam edip gelmişti fakat ne zamân ki "ilmu tabakâtî'l-arz" bu mesâil-i muallaka-i tabîatın üzerindeki muzlim perdeleri kaldırdı, o zamân mevâlîd hakkında kıdem-i nev'iyeye kâil olanların kavillerinin butlânı anlaşıldı.

Bundan sonra müteahhirîn-i mâddiyyîn evvelce dermeyân ettikleri fikirden rücû' ederek hâdis olduğunu söylediler. Ma'a-hâzâ bu defa da iki bahiste ihtilâf ettiler:

1- Cerâsîm-i nebâtiyye ve hayvâniyyenin ne sûretle tekevvün eylediği, bu mesele hakkında serd-i mütâlaa eden efkâr-ı muhtelifeden birisi şu yolda beyân-ı mütâlaa ediyordu: Küre-i arz, küre-i şemsten ateş-feşân bir hâlde ayrıldıktan sonra pek çok zamânlar yekpâre bir ateş gibi kendi mihverinde deverân etti; bilâhare Arz, incimâd ederek iltihâbı tenâkus eylemeye başladı, bir dereceye kadar geldi ki o zamân Arz üzerinde cerâsîm-i (tohum) hayvâniyye ve nebâtiyyenin yaşayabilmesi kâbildi. İşte o zamân bu kadar hayvânât ve nebâtât-ı muhtelifenin tohumları tekevvün eylemiş, tabîat tarafından serpilmiştir fakat sonraları küre-i arzın o tavrı münkazî olduğu için tekevvün-i cerâsîm de munkatı' olmuştur. Binâenaleyh hâl-i hâzırda Arz'ın tabîatı buna müsâit değildir.

Diğer bir fırka da bunların külliyyen hilâfına olarak diyordu ki: Tekevvün-i cerâsîm munkatı' olmamıştır; dest-feyyâz tabîat evvelce tohm-ı hayâtı nasıl serpti ise el-ân devam ediyor, ale'l-husûs harâretin ziyâdesiyle şiddetli olduğu hadd-i istivâda el-yevm tekevvün-i cerâsîm vâkidir.

Şu iki fırkadan her birisi, cerâsîm-i mezkûrenin hayât-ı nebâtiyye ve hayvâniyye ile yaşamalarının esbâbını beyândan âciz kalmışlardır.

Bunlardan bazıları da şu yolda idâre-i kelâm ediyorlar: Küre-i arz küre-i şemsten hîn-i infisâlinde cerâsîm-i hayvâniyye ve nebâtiyye de Arz ile beraber mevcûd idi; binâenaleyh cerâsîmin tekevvünü Arz küre-i şemsten ayrıldıktan sonra değildir, belki Arz ile beraber Güneş'ten infisâl etmişlerdir. Bu davânın butlânı da bedîhîdir. Çünkü her şeyden evvel bu, kendi istinâdgâhları olan usûle mugâyirdir; bunların davâsına göre Arz küre-i şemsten infikâk ederken yalın ateş halinde idi. Şu hâlde nasıl oldu da cerâsîm-i mezkûre yanıp mahvolmadı?

2- Mevzi'-i ihtilâftan olan bahsin ikincisi de cerâsîm-i mezkûrenin hazîz-i noksâniyetten zirve-i kemâle suûd; hâl-i nakstan şu gördüğümüz sûr-ı mütkıne, hey'et-i muhkime, bünye-i kâmileye ne sûretle tahavvül eylediği meselesidir.

Bu manâyı halletmek için hükemâdan bazıları şu yolda idâre-i kelâm eyledi: Her nev' için kendisine mahsûs bir cürsûme, bu cürsûmeden her birerleri için de tabîat vardır; bunlar, etvâr-ı hayvâniyyede kendilerine münâsip olan harekete tabîatıyla meyl ve tabîatlarına mülâyim ve fakat hayât ile muttasıf olmayan eczâ-i sâireyi de kendilerine cezb ve bu sûretle tegaddî ederek eczâ-i sâireyi de kendi cüzlerine ilhâk ederler ve bilâhare nev'ine mahsûs olan sûreti bi'l-iktisâb meydana atılırlar.

Bunlara cevâben deriz ki: Sizin bu nazariyenizi "fen" iptâl ediyor; zîrâ sizin dediğiniz gibi olursa cerâsîmin tabîatı yekdiğerine muhâlif olmak lâzım gelir. Hâlbuki tahlîlât-ı kimyeviyye ispât ediyor ki insan, bakar, himâr ve sâir hayvânâtın nutfeleri beyinde tefâvüt yoktur. Anâsır-ı basîtede nutfeler yekdiğerine mümâsil olarak zuhûr etmiştir. Şu hâlde anâsırı mümâsil olan cerâsîmin tabîatındaki tehâlûfün menşei nedir?

Hükemâdan bazıları da muammâ-yı mezkûrun halli husûsunda şu mutâlaada bulundu: Envâ'-ı cerâsîmin kâffesi ale'l-husûs cerâsîm-i hayvâniyye; cevher-i mâddede mütemâsil, hakîkatte mütesâvîdir. Nev'ler arasında tehâlûf-i cevherî, infisâl-i zâtî yoktur. Binâenaleyh zamân ve mekânın müktezâsı, muhîtin tesîriyle cürsûme-i vâhidenin nev'ine mahsûs olan sûretten nev'-i âhara mahsûs olan sûrete intikâl etmesi câizdir. Bu mezhebe sülûk edenlerin reîsi Darwin'dir.

Hazırlayan: Beytullah Çelik

Editör: Furkan Yalçınkaya

Link:http://isamveri.org/pdfosm/D00125/1328_1-8/1328_1-8_21-203/1328_1-8_21-203_HAM D1AA.pdf